

De exercitijs

Tractat' Magrī Johis

Garson Cancell' parisi p deuotis
simplicibus Qualiter se in suis ex
ercitijs discreteq' caute hñe debet
de gallico in latinū translatus

Deus vult ut
sit rationabile ob
sequiū nostrū ita
ut cūcta que in ei'
seruitio facim' fi/
ant cū discretionē. tā quo ad cor/
pus. q' quo ad animā. Nam iuxta
omne puerbiū. Omne qd ē nimīū
vertit in viciū. Studeat ergo aīa
sic regere corpus suum. ut ex vna
parte nō contra se preualeat et ex
alia parte ut in seruīdo sibi etiā
non deficiat. Quorū primū fit cuz
non nimis laute ipsuz corpus enu
tritur. Scdm quādo nō nimīū ex
ercitijs siue corporalibus siue spūali
bus fatigatur. Et maxime in spīri
tualibus seu ad spīritualitatē ten/
dentibus exercitijs est cautela ad/
hibenda. quia in talibus ppter sim
plicitatē nō nulloz deuotorum et
antiqui hostis insidias. sub specie
boni posset homo incurrere peri/
culū magni mali. Exempli grā. Si
q's nimis et nō cū debita discretō
ne nec cū consilio alioz deuotoz
expertoz et suoz superiorū inten
dere vellet. ieiunhs. fletib'. vigilijs
disciplinationibus orationib' me/
ditationibus imaginationib' cir/
ca sūtilitates qualibet et diuinas

deuotoz seu q'liter

res. terroribus mortis. extremi iu/
dicii et inferni et ceteris hīs simili
bus. hic posset caput et cerebrum
sūū alia q' organa quibus anima
vti habet in suis opationibus in
tantū ledere. ut vsū rationis amitte
ret. aut fieret toto debilis. fanta
sticus et melācolicus. sibi ipsi deo
et homibus inutilis nō solū sed et
piculosus et grauis. **N**on consiliū
meū est. ut homo deuotus si oīno
mensurā seruare neq't. nutriat po/
tius corp' suū aliquali cuz excessu
q' subtrahat sibi nimis cū defectu.
Ratio quia difficilīus imo qñque
nullatenus subueniri potest corpi
leso per hui' mōi nimīā necessario
rum subtractionē ubi tamē facile
per vnam aut duas abstinentias
repmi posset. quod excessum erat
per nimis delicatā educationē. **E**u
stodiat ergo homo deuotus p re
gulis ea que subiūgunt documta

De humiliando se co

ram deo per cōtritionē

Primo det obliuioni totuz
tēpus suū pteritum ita ut
nō nimis otīne in specie
recogitet de suis peractis pecca/
tis. pus cōtritis et ofessis. sed suf/
ficit ut qñq' per cōtritionē genera
lem sic dicat ore vel corde. **D**ne
deus meus cōfiteor tue bonitati
pñe q' vsq' in pñis male pchdo/
lor pñoi tēpus vite mee in pñis
et vanitatib' quia tibi digne nūq'

in suis exercitijs se ha

feruiui **S**ed et insup te multipliciter
offendi et nihil habeo quod possim tibi pro
neglectis et male gestis satisfacere
nisi cor meum. utinam debite contritum et
humiliatum **H**oc ego tibi domine offero
et rogo ne despicias et delicta iuue
tutis mee et ignorantias meas. imo
et nequias meas ne memineris. **E**tiam
scio domine. quod totis viribus meis non suffi
cicio tale facere confessionem quam bene exi
geret peccata mea. **S**ed et tu scis deus
meus desiderium meum et voluntatem meam
bonam. quia ex tuo dono et tua inspi
ratione nihil volui vicario tuo meo
confessori celare de precibus meis. **E**t
ipse confessor se satis putat informa
tum de mea vita. **R**ogo igitur pie domine
sufficiat tibi. et da ut obliuiscaris ea que re
troacta sunt extendere per amplius me pos
sim in anteriora in tuo sancto fuicō. **S**i
autem domine in futurum aliquid aliud tibi
de me placuerit. super confitendis meis
peccatis iteratis vicibus. offero me pa
tulum. iuxta consilium cuiuscumque quod tuum mihi vi
gnaris innotescere super **B** voluntatem
Nihil enim intendo retinere apud me
quod sit contra te. **T**amen non ignoro etiam
domine de me quod quibus millefies confi
teor ex **B** non possum satis iustificari.
Ex tua sola misericordia mea dependet iu
stificatio. **C**um enim tu mihi non imputaue
ris peccatum. tunc iustus sum et non alias.
Circa premissa etiam non dū quod perso
na deum que circa curam rei familiaris
et ega exteriorum dispensationibus multum est
occupata. non debet cum nimia anxie
tate conari ad habundantiam. tale pacem
tranquillitatem et puritatem cordis. quam
persona soli deo et spiritualibus vacans

bere debeant CCxliij

potest et debet habere. **N**ec deus requiritur
a tali de necessitate salutis. **S**cit ei quod
humane infirmitati id impossibile est.
Non hoc ei conari nimium esset signum
supbie et labor inanis. proinde temporis
inutilis. **N**on ego persona sic exterio
rum occupata pro sua et aliorum salu
te ex divina haud dubium prudentia
tristetur multum si deuotionem tantam non
habuerit quantum libenter haberet et qualiter
alios habere considerat. **I**mpleat ipse in
fideliter ministerium suum ad quod deus cum
vult et sat. **S**ic namque ipse non solum
pro se habet et pro alijs se exercitiis occupa
tur iuxta divinam voluntatem. **I**ta et alij
non solum pro se habet et pro ipso sic occupa
to et pro alijs deo et spiritualibus exer
citijs vacat. **H**oc adiecto ut cumque
certis horis sibi magis apertis pro
possibile fuerit ad deum etiam recursum
habeat conquerendo humiliter de suis ne
gligentijs et exponendo domino deo suo
necessitates occupationes et miseras
suas orando ut pius dominus dignetur
eas deus suscipere a paupere suo suo lo
ro deuotionis quam libentius sibi of
ferret. si eam haberet.

Hinc surgit pia et pulchra conside
ratio de corpore christi mystico. **I**n quo
ipse dominus ihesus deus et homo est nostrum caput
nosque membra eius. **U**n et sic in cor
pore organico omnia membra non eundem
adum habent. nec sibi soli. sed toti
homini in suis actibus deserviunt. **P**edes
quippe non sibi tantum abulant nec ma
nus sibi solum laborant nec os sibi
soli comedit et sic de alijs. habet ipsi to
ti homini. **I**ta et in corpore christi mystico

De modo se

quicquid quodcumque bonum operatur non sibi soli sed omnibus in christo existens id operatur in salutem. Et ex eo quod dominus noster ihesus christus deus et homo mediator est dei et hominum et caput nostrum. opera nostra bona per ipsum fiunt domine maiestati gloria et accepta et nobis salutaria et fructuosa et non ex nobis. **N**eque ego deputatus operibus inferioribus dei spectat. nullus quod intendens maioribus superbe se eleuet. **Q**uia omnia in christo ihesu domino nostro erunt nobis gloria. **N**on bene ita quod agunt illi qui predicantes aut alia magnalia agentes se magnificant. et ceteros religiosos et christi fideles non predicantes. sed ceteri contemplationis et orationis vacantes vilipendunt. velut ecclesie dei inutiles non attendentes. quod si primo debeat perficere ex ore predicantis. deuota contemplationis oratio hoc efficere apud deum et impetrare alius inuani erit conatus laborantis. **S**ed non bene agunt qui spiritualibus vacantes contemnant temporalium administrationem exercetes. **S**ic enim spiritualia sicut temporalia bonum quod diu sumus in via et peregrinamur a celesti patria nobis necessaria sunt. **E**t non omnibus omnia possunt nec omnes omnia possumus. **S**it ergo quilibet ceteris de situatione sua in corpore christi mystico. se esse pro quocumque reputet membro infirmo. et studeat fidei agere in ea ratione quam dominus eius voluit. **E**t promissis appetat error illoque quod in religionibus ex obedientia deputati ad exteriora officia sua cum murmure et inuoluntarie immo quicquid vir ex coactione et per dominum negligentem et infideliter impleret. spiritualia sibi furtive contra bonum obedientie ultra quam ad eorum statum pertinet usurpan

habendi contra

tes et id quod aliorum est superbe sibi vendicantes. quodcumque suum est negligentes. et sic et istud et illud non solum saluti sue instructuosum sed et sepe per propriam voluntatis et inobedie vicium damnosum faciētes. **A**pparet quod sicut ex promissis quod incaute agunt nonnulli qui religiosi modicam operationem cum suis fratribus ad exteriora explenda deputatis si quando in spiritualibus minus prompti inueniant habentes ipsos temere quicquid rationem inducentes non solum corde diuindicantes sed quod per est sepe gladio lingue sue detractorie percutientes. **N**on attendentes illud vulgare pro uerbiu pluribus intentis minor est ad singula sensus. **N**ec recogitant quod si ipsi explere deberent talia singula temporalia et spiritualia. neutrum horum forte facere rite possent. **N**eque aduertunt quantum deberent esse deo et hominibus grati quod ipsis ad fruendum deo in quocumque pace ordinatis alij cogunt fruire cum multa fatigia et tribulatione et deo et sibi et alijs. et quod ipsi velut domini recubant alij velut serui eorum ministrant eis. et in temporalibus de necessarijs eis prouideant. **T**amen deberent hi tales quod spiritualium operum suorum fructum non ipsi sed alij officiales scilicet exterioribus occupationibus propter eos detenti. apud deum iustum iudicem precipiet. propter suam potissime ingratiuinem. quam deo maxime in nobis displicet. **I**uxta promissa quod instruit nonnullos simplicitas. qui occupati alijs conantur non tantum corde. sed etiam ore semper orare propter verba apostoli quod ait. **S**ine intermissione orantes. **N**am secundum explicitum res licet se oret qui bonum operari non

malas

cessat. et qui p peccm mōrle orōem suā nō interrūpit. possum? tñ ex p missis et ad ppositū dicē plane et verissime q sp orat qui alia bona opa siue spūalia siue corpalia pro dei honore et suoz dei utilitate facit. Licet enī nō oret p se. orat tñ p alios in xpī corpe mystico. et hoc sufficiat sibi dūmō als debitū orā dī ad qd ipse obligatus extitit nō neglexerit victose.

De discretōe

in exercitijs p uatis hñda
Rrsū psoa deuota debz diligentiā adhibē vt non incurrat aliqz singularitatis notā p suā deuotionē p cetis inē qz ouersat. Hoc enī rephendit a pñib? qz turbat nōnūqz alios cuz qbus viuūt. Et ē signū supbie et ipocrisis. Stu deat ergo esse in publico cōis et alijs cōformis absqz tñ peccō. In secreto hō potēit esse singulariē dō deuot? et corde et morib? et gestl. et exercitijs cū discretione tñ ne se destruat. Pro istis aut deuotorū exercitijs q cōis apti? sūt in pūato qz in publico vt sūt videlicet mētales orōnes et meditationes. Mōndū q dūqz in his et p hec vult amoroze et affectualitē redere in deū secure et discrete ne caput et sēsus sui forisā leuantē debz discere cogitare de deo sñ aliq re corpali siue absqz imagie ita vt nō cogitz rē magnā aut puā longā et breuē albā aut nigrā sñ aut ibi in tali et alio loco extē. Sz oib? talibusqz sñib? exclus? eleuet cor suū ad itellectualia pura et incorporea cogitā

Immissiones Cxco.

do dei oīpotetiā q oīa pñ. dei sapiētiā q oīa pñerita et futū scit vt pñtia. dei bonitatē q oib? qñtū in se ē bñ vult et nulli male. Sñt eius miām dulcedinē pulcritudinē et sic de alijs perfectiōib? deo sūme cōueniētibz et inextētibz dicendo corde et ore. **O**ñse deus meus. creator et redemptor et saluator meus. oīpotētissime. sapientissime. poptime. totus pulcer. dulcis et misericors. **O** pñ pñissime amantissime amabilissime q sol? vere pñ pñm es. pl? me diligēs qz vnqz carnalis pñ suū carissimū dilexit filiū. **Q**d bñ cōdis in tuis bñficijs magnis et multis mī indignissimo datis p te et adhuc dātis ex sola tua maria sñ faciēs bōitate. te adoro. laudo glifico toto corpe et spū et bi grās ago p oib? donis tuis qz quicqd sū. possū scio et bñ scēde qz cupio. volo et desidero. B a te habeo totū. et nihil hēo ex me ipso nisi pñca q clementē peto ignosce pñ glām nomis tui bñdici. **Q**d me cū oib? scīs tuis bñdiciē laudare et pñicare sñ sine pñici? et cōcedē digneris. **U**el alio mō orando put spūscus nspirauerit. Talem respēm hñdo in orōib? et meditationib? suis hō nō facile incurret frenesim nec erit fantasticus. et in capite seu sēhib? suis destrudus quē admodū aliē faciliē possz stringere cū hō nimis figit cogitatū suū in res corpeas et rez sēhibiliū imagines. **N**olum? tñ per hec rephare imaginationes de ope nre redēptionis de captōe alligatōe cole

De modo

phs spuel. flagellatōe crucifixiōe
dñi nři ihu xp̄i et ceteri. hmōi imo
hortamr qntū possum⁹ vt de lib⁹
hō sepe cogitet. sed s̄ hac additōe
et hmōi cautela vt videlz cuz dis-
cretiōe et nō nimis s̄ faciat atz vt
nō nis diu ⁊ immobili q̄i seu nimis
fixe circa corporalia et imagines
rerum hmōi cogitatio immoretur
Sed sp̄ conē cogitātū suū ab istis
corporeis imaginatiōib⁹ trahē sursū
ad earūdē rerū corpaliū spūalita-
tē q̄ in spūscō docēte elici poterit
copiose si hō assuescat ⁊ dederit se
ad talia faciēda **E**t ne videat im-
possibile rōlīe licz appeat inexpl.
difficile aliq̄līe id qd dicim⁹ **E**ua-
ngel. ex^m de venēabili sacro dñici
corpis. qd cuz videm⁹ in manib⁹
sacēdotū. oculis corporeis adoram⁹
deuote. sic vepz deū et hoīem hūa-
ni generis rōp̄tozē. āglōz dñz ⁊
demonū expugnatozē p̄t h̄ q̄ ibi
videm⁹ ocul⁹ cordis. nec moramur
cū cogitatu nřo diu circa illd qd
exteriorib⁹ appet ocul⁹. vtpote cir-
ca albedinē rotūditatē et puritatē
sacre hui⁹ hostie. s̄ cogim⁹ q̄i violē-
ter cogitātū nřm vt ab illis visibi-
libus sp̄ibus se auertat. et quētat
ad inuisibilia q̄ ocul⁹ mētis p̄ lumē
scē catholice fidei ibi vidz ⁊ credit
veracissime. q̄i dicē⁹ cogitatōib⁹
nřis id qd ocul⁹ corpis nob̄ rep̄sen-
tāt nō est de⁹ nř **E**t id qd ibi ocu-
lis cordis cernit. est dñs deus nř
p̄t ergo cogitare et i h̄ vos figi-
re **A**liud ex^m p̄t applicāi de pue-
ro x̄i p̄riam posito qui nūq̄ vidit
p̄rem suū ⁊ cui p̄ mittit vidū ⁊

se habendi cōtra

amīdum et alia nēaria. salutat q̄
dulcī sepi⁹ p̄ medios nūcios eū
Nō dubiū qn puer iste licet patrē
suū n̄ videat moueat natalit̄ qdā
amozoso affectu ad diligēdū hūc
p̄rem. et ad cogitādū sepi⁹ cordia-
lit̄ de eo et q̄ libēter essz apd eun-
dē ad vidēdū ip̄m sicuti est **Q**uia
nescit an sit longus aut brevis. an
alb⁹ aut niger. et sic de alijs corpa-
lib⁹ circūstantijs. ergo etiā in cogi-
tādo p̄rem suū q̄lescūq̄ hmōi cor-
poree imaginatōes occurrerit nō
in eis q̄lescit. s̄ repellit tanq̄ dece-
ptorias ⁊ inutiles **E**t qm̄ alibi de
h̄ lat⁹ tractatū ē. sufficiat h̄ modi-
ce tactū **I**taq̄ iux̄ p̄missa discat
p̄sona deuota in lib⁹ s̄tr agē ali-
oqn in orōib⁹ et meditatiōib⁹ suis
nō solū p̄mescē hz p̄missa picla.
s̄ etiā incōmoda quā alia **P**otēit
enī cōtingē dum hō nimis cogitat
cū imaginib⁹ et de rez corpaliū
circūstantijs. vt p̄t fātālie fluxibili-
tatē ⁊ inuisibili hostie illudēter co-
opante. deueniat a deuot. et p̄hs
cogitatōib⁹ ad cogitat⁹ turpes ⁊
impios a puris affectiōib⁹ ad imū-
das. a spūalib⁹ ad carnales. ⁊ nō
nūq̄ a sc̄is cogitatōib⁹ ad execrā-
de blasphemie cogitatōes. put in-
nōnllis deuot. p̄sōis in his incau-
tis optū qnq̄ ē **I**n ip̄a etiā vene-
rāda imagine crucifixi ex nis fixa
cōsideratiōe circa corpis dñici nu-
ditatē. eius q̄ femoraliz **Q**ui ca-
sus sic mulierculis est valde possi-
bilis. sic viceversa poterit cas⁹ iste
et viris esse si impossibilis si nimis
figant eoz cogitat⁹ erga sātārū

malas

Aginū imagines corpeas. put et
expientia nōnullos docuit. Cauea
mus igit dū cogitare volum? nu/
dum crucifixū. ne incaute id fiat.
Alioqñ uringē poterit dñm nrm
crucifixū de cruce nob euanescere
nosq cū latronib? nō tm his q cū
dño crucifixi sūt h et illis inuisibili
bus illic insidiose cōn nos latitāti
bus solos remanē. qui et despoliā
tes nos cogitatioib? et affectoib?
puris et scis et plagis turpium et
execrādapz ipostitis vix semiuuios
nos sub cruce relinquant. Semiuu/
uos? semimortuos nāq? nō nūq?
deuotī simplices se putant cum ex
hmōi corpalū spērū incauta? nī
mia imaginatōne veniūt a scis co
gitationib? meditationib? et orōi
bus ad cogitatioēs nefarias. spū
neq? sepi? coopante estimātes cū
qōā despātiōe se a deo derelictos
et rephatos pp̄ hmōi turpitudi/
nes cogitatuī eoz occurrētes? p
dñs se in aīa a dei grā mortuos
fore et vix vita corpīs viuē qd tm
falsissimū ē. Ecce ad qnta puenit
picula ex nimis forti imaginū cor
poraliū rez fātafia. et ex antiq ho
stis coopatione maliciosa. Nemo
ppter pmissa credat scōz imagi/
nes sic qōā heretici senserūt eē cō/
temnēdas. h sūt poti? reuerentē tra
ctāde. et ea intētiōe qua ecclia dei
eas instituit digne honorande. Et
sic discam? ab his visibilib? mente
trāsire ad inuisibilia a corpalib? ad
spūalia. Ille nāq? ē finis imaginū.

Remedia cōtra spm blas/
phemie

inimicaciones Ceteroq

DE blasphemie tēptatione oc
casiōe pmissoz est et nōnd
q ipa nouit ad dei suiciū ouēfos
qñz gūiter infestat inimico humāi
generi. vt illes p h in despātoz de
ducat et a dei suicio via qz salutis
arrepta retrahat id agēte. deo at
vt p hmōi gūes tēptatōes si eis n
cōsēlerint a pccis suis purgati. in/
fluētie sue grē idonei reddant hoc
pie pmittere. **C**uz igit cogitatio
hmōi mala horrēda. grossa. spīs.
et nefaria. iportūe occurrerit. non
creat nec tristē psoā deuota pte
rea nīmiū. neq? credat se pp̄ talē
a deo derelictum. etiam qntūcun/
q tal cogitatio blasphemie vide/
atur eē cōn dei vel alic? scī hono/
rē aut cōn fidē. castitatē it. **S**z ma
iore fiduciā. se ptnēdi ad deum in
accipiat dicendo corde aut ore

Oratio Dñe de? me? gūiter
et inuitissime tolēo
hāc tēptationē. tm qz multū pecca
ui. iustū est vt multū affligat. **C**ōfi
dens dñe qz tā forte certamē m cō
mittis. q etiā int magnos? elēos
tuos milites velis oputare. **S**i igit
tur dñe ē tue volūtatīs vt hec ten
tatio dura me collasiet. nō fuso
laborē. h supplicē rogo vt cōuas
seruo tuo virtutez pugnādi et vin
cēdi. ne ei vnqz in eēnū cōsentiā. **Tu**
ei de? me? scis create tue ipotētiā
nec etiā ignozas inimicōz meozū
inuisibiliū inueteratā inuidiā? ma
liciā cōn me. **E**t hec orando dicat.
hō deuoti? vt poterit signādo qz
se interi sepi? signo scē crucis? aq

De exercitijs

benedicta si affuerit se aspgerendo
his pactis sit hō orentus et non
curet de eis ampli' multū nec liti/
get ultra p illa vice nimis cū eis
sed otenat. et sic citius euanescent
a mēoria. **Sup** pmissis habem'
exēplū de qdā mōcho in heremo
qui talib' turpibus cogitatōibus
verabat. xx. annis 7 nemini aude/
bat apire tentationē hāc ppter ei'
abominationē. Tandē tñ cuidam
ātiqūo expro pti eā nō oze ex vē/
cūdia sed sc̃pto detexit. Qui ridēs
ait pone manū tuā sup caput meū
qd cū ille fecissz. ait idē p̃. **Sup** ca/
put meū ego accipio totū istū pec/
catū tuū et om̃e pōdus ei'. Nō er/
go tu āplius inde osciā aliquaz
hēas. Cū aut mōchus sup hoc mi/
rare' 7 cām h' q̃reret. Rñdit p̃ q/
rēdo. Placuit ne vnqz tibi ista tur/
pis cogitatio. Abstine inq̃t ille. Nam
maxime tñ sp displicuit. Et ait sc̃us
p̃. Manifestū est ergo q tu eaz nō
agis. 7 eā pateris ātiq̃ hoste p̃cu/
rante et te vt decipe tandē per de/
spationē posset ita fatigāte. Nunc
ergo fili mi audi oñsiliū meū. Et cū
itep inuasert talis turpis cogita/
tio dic. Tibi et sup te inimice neqz
sit hec tua blasphemia. ego nihū i
ea b̃re volo. 7 dñm deuz meū ego
adozo et veneroz in ipm qz credo.
Expost dō iste fr̃ nūqz habuit am/
pli' hāc grauē tentationē consilio
senis adiut'. Et nōdū q p̃sōa
deuota h̃mōl tentationes graues
nō o3 oñteri in dñter cuiusqz sa/
cerdoti qzqz plūmā līrato ne forte
occasione despationis hēat ppter

Deuotoz seu q̃lster

multoz inerpientiā. 7 recursuz ha/
beat ad viros deuotos fligiosos
discretos. Nec est op' in spēali ni/
mis declarare in oñessione talem
turpitudinē. 7 sufficit ita dicē vt o/
fessor intelligat mentē cōfiteris. et
hoc p̃ semel. Si āpli' verauēit. sa/
tis est eidē oñessori ampli' simplr
in genere eandē dicere.

Regula gene^{ralis de cogi}tatiōib' mal

PRo illis q̃ pmissa sunt notē
p̃ regla genēali. q̃ q̃lescūqz
cogitatōnes male occurrerit hūe
sint de carnalitate. siue de inuidia
ira supbia 7c. fiat diligētia vt ab/
intra eis nō oñentiat et vt ab e3 n̄
impleant et secur' erit hō q n̄ lo/
mō h̃mōi erūt p̃cā mortalia. imo
cōit cū eis ita resistit erūt magne
stutis b. 7 in futuro remūeratōis
singlar. mafia seu occasio. Ex hūili/
tate tñ p̃t hō de eis oñteri n̄ in spē
7 i genēali dicēdo sic. Tles malas
cogitatōnes habui. tñ p dei grāz
spē tñ nūqz placuerit. Timeo nihilo/
min' q n̄ tā cito eas impugnaueri
sic debuissē et cū dei auxilio potuissē.
Nōdū āt ē q si i his aduent/
ret qd absit delēatio cū cōsensu. B
oio expresse et specificē eēt oñitē
dū. et si in opatiōez pcederet tunc
adhuc mltō āpli'. qz b̃ foēt gūius
Rusc regle generali vidēt ad ven/
dū. q si p̃sōa deuota fuēit ex natu/
rali qdāmō iclinatōe nimis pna
ad aliqd p̃cām seu viciū sit b̃ ira
inuidia. male loq̃ de alijs. aut aliqd
qd cūqz. ita vt qñz eē cadat mōz/
lit. n̄ lo mō p̃t b̃ despet. 7 cordia/

Discrete i suis exercitijs

aliter de hoc doleat et ofiteat hu/
militer. et pponat in animo nunq̃
āplius ita velle peccare. etiā si mil/
lesies tūc vna die ceciderit a vltra
nō tñ p̃pterea damnabit. dum nō
saltē toties surrexerit q̃tiens ceci/
derit. Ante casū igit cogitet dīnā
iustitiā. sed post casū diuinā miām
semp attēdat. **M**ia enī dei tanta est
vt si homo h̃ret om̃ia p̃c̃a mundi
sup se. et doleret q̃ cū eis tam bo/
nū dñm deū suū supbe offendisset
et firmiter p̃poneret ampli⁹ absti/
nere. deus talē nūq̃ dānaret. imo
habem⁹ multa exēpla de pluribus
sc̃is qui grauē peccauerūt. ⁊ post
p̃c̃a sua p̃pter p̃niam suā. et maxi/
mā dñi dei nr̃i dulcedinē et pieta/
tem qua diligit humanā naturam
facti sūt apud deū maiores sc̃i q̃
nōnulli sc̃i qui nō sic ceciderūt. **I**e/
rūtū sup his nemo debet peccā. h̃
postq̃ peccauit. ofidat de dei bo/
nitate et p̃pter p̃missa resurgere se/
stinet. et saluus erit. **N**ā de⁹ per os
p̃p̃he dicit. q̃ nō velit mortē p̃c̃o/
ris. **S**ed iuxta verissimā s̃c̃ti **J**oh̃
Chrysostomi s̃niam deus q̃si do/
let cū hoīem per suā iustitiā dam/
nare debet p̃pter homis iniustitiā
ex quo homo est imago dei tā no/
biliter creatus et tam p̃c̃iose redē/
ptus. **N**emo ergo debet desp̃are
de dei miā q̃ntūcūq̃ etiā grauē
et innumerabiliē peccauerit. h̃ toto
corde doleat q̃ tā dulcissimū dñz
inhonorauit p̃pter sua p̃c̃a et in
futurū cauere p̃ponat. et sic dubi⁹

se hēant

Cecidit

tare nō habet q̃n dīna pietas secū/
miām faciat. **E**st etiā p̃ regula
seruādū. q̃ si hō in aliquod p̃c̃m
ceciderit etiā mōd̃liter. nō tñ semel
h̃ pluries. nō tristē in tātū ex h̃ q̃
sibi ip̃i grauiter indignē indez ali/
quid mali indiscrete sine scitu et cō/
silio sui ofessoris vel supioris p̃pte/
rea faciat sibi. sed cū q̃dam mētis
libertate et cordis fiducia hūiliter
recurrat ad dñm deū suū perendo
cordialiter veniā et se accusādo et
emendationē cū diuino adiutorio
in mēte habēdo. **F**aciat ego hō
iste sicut facere solēt pueri nondū
satis fortes ad ābulandū. qui cuz
libēter vellēt ābulare cadūt sepi⁹.
Et cū se cecidisse cognoscūt et per/
se nō posse resurgere. nō sibi ip̃is
ita indignantur. vt sic velint iacen/
tes p̃manere h̃ hūiliter ⁊ fiducialr
extendūt man⁹ suas ad piā m̃fem
vt se releuet ex quo per se surgē ne/
queūt. **I**n infinitū plus nos sum⁹
cari et dilecti dīne maiestati q̃ nos
creauit redemit. et p̃petue saluare
disponit q̃ vnq̃ aliq̃s filius sue
m̃ri carnali extitit carus et dilect⁹
Recurramus ergo ad eā cū humi/
litate ⁊ confidētia post lapsū ⁊ im/
possibile est vt dānemur. **N**ull⁹ āt/
p̃sumat q̃ velit aut possit p̃ se sur/
gere a p̃c̃is aut peccata cauere. **S**
eniz solius dīne est gr̃e. **C**auēat er/
go quisq̃ a signo tāte supbie. **N**ā
p̃pter ip̃am supbiām p̃mittit de⁹
qnq̃ cadere hoīem in p̃c̃a. in que
nō cecidisset si humiliē ⁊ timorate

De exercitijs

se ad dñm deum suum et opassive
ad primum suū qui p̄us in filia pec
cata cecidit habuisset.

De malarū cogitatio-

Qnū causis atq; remedijs.
Illa tactum est superius de
grauib⁹ et abominādis tē
tationibus cordis seu cogitationū
cū doctrinaz aliquarū p̄ earūde
remedio ānotatōne. It̄ adhuc cla
rius possit intelligi qđ dictū est et
vt facili⁹ possint inueniri remedia
spūalia cō morbu spūalē tā pesti
ferū. expedit declarare aliq̄lī cau
sas q̄ntū possibile fuerit. dñs do
nauerit ex q̄bus ortū hēant q̄q;
tā turpes cogitationes. Primum
itaq; fieri possūt ex suggestione et
immissione inuisibilis hostis q̄ dñi
tem fantastica et imaginatiua sim
pliciū mouet. h̄mōi abominatōib⁹
p̄out fecit illi monacho. xx. annis
vñ sup̄ dictū est. Probationez hu
ius docet exptientia in nōnullis de
uotis innocētibus et castissimis p̄
sonis. que nūq; ab extra audierūt
blasphemias et turpitudines t̄les
quales ab intra p̄cipiūt. In claz
est qđ nisi ab hoste inuisibili immit
terent mīme sentirent. Immissiōes
aut̄ h̄mōi p̄mittit deus siē ad hu
miliandū hoīem. et vt timorat⁹ ope
retur salutē suā. et ad discendū an
tīqui hostis insidias. et vt hō eo de
uotius ad diuinū auxiliū recurrat
Remediū bonū ē. vt homo faciat
vt sup̄ heremita docuit. Itē p̄dest

denotorū seu q̄lster

vt homo dño adiutorio cōfidens
derideat et contemnat sp̄m nequā
supbū suis imūdijs dicendo. Im
mūde spūs si qđ posses āplius ec
facēs. ego te nō curo qz dñm deū
meū ne tibi vnq; cōsentiā in adiu
torē inuoco. Scio p̄sonā que p̄ hu
iūsmōi irrisionē solatiose de facili
se eruit ab his spurcijs. Spiritus
q̄ppe supbus nō diu patit se ita o
reptui h̄ri. Scdo fieri p̄nt h̄mōi
cogitationes turpes et abomina
biles ex caus naturalib⁹ p̄m huma
ni corpis dispositionē. Prio vide
licz aut ex nimia cerebri euacuatio
ne per ieiunia studiū vel fortē ima
ginationē. Scdo aut ex nimia abū
dantia grossi fumi causati ex cor
ruptis humorib⁹ p̄pter cibi et pot⁹
intēpantiā vel etiā causati ex ceto
cibo vl potu qui licz modice sum
ptus habz naturalit̄ generat grossos
hūores caput pturbātes. Ter
tio aut ex eo qđ p̄sona talis est ni
mis ociosa. Quarto aut exinde qđ
hō est cōsuetus curiosē incaute vi
dere vel audire res de q̄bus facili
ter sumit occasio postea cogitādi
nefaria. Quito aut etiā ex inordina
to et nimis otinuo timore offendē
di deū. Quēadmodū videmus ex
emplarē qđ sepe et cōiter p̄rāsitur
lignū q̄ntūcūq; etiā angustū in
terra simplici positum absq; aliq̄
trepidatione qđ non sic fieret si li
gnū foret in alto aut de subt⁹ ha
beret pfundā foueā etiā q̄q; essz
magis amplū. nā tūc imaginatio

Discrete i suis exercitijs

de piculo faceret hmoi timore Et timor dñter faceret caluz ex eo qd fm naturales in magno timore sa guis totus conat iuuare pte nobi liore corpis scz ipm cor recurrēdo ad ipm. 7 sic ceteris membris euacuat hō per totū corpus quasi spasmatur et deficit virib⁹. vñ nce est vt cadat. **S**imilit est exēplū de timore in tenebris Expiencia ei docēte. scimus qd in loco obscuro vel tenebroso et in nocte cuz vidē nō possum⁹ que iuxta nos sūt time mus naturalit velim⁹ aut nolimus Ita vt etiā qñqz videat nobis ex timore nimio licz fāstice qd videamus vel sētiā⁹ circa nos tetras imagines vel audiam⁹ voces aut sibilaciones horribiles cū tñ in re nihil sit.

Remedia cōtra primā

et scdam naturales causas

Dicamus igit nūc ad ppo/ sitū nrm qd qntū ad euacu ationē cerebri vel ei⁹ abun dantiā in humorib⁹ corruptis ic: psona talis indiget magis cōsilio exptoz artis medicine et bono re gimine corpali qd doctna theolo gorū et spūali medicamie. **S**ed qntū ad ociositatē nimīā si ipa fue rit in cā que omia mala docē osue uit. remediū pncipale est vt hō stu deat cogitationes suas bestiales et indomitas. freno rōnis tenē ne vagent libere sp quo voluerint Et poterit hoc fieri. si hō occupauerit se diuersis exercitijs vtilib⁹ cā spiri

se hēant

CCxcviij

tualib⁹ qd corpali bus alēnatis vi ribus. dūmō tñ hoc fiat cū mētis qdā delcātionē. et n vsqz ad tediū et nausēā in vno exercitio. alioqn cogitationes ppter tediū nō recede rent hēq vt pū et qñz multo am pli⁹ diuagādo ad alia se redirent. **S**up his hēmus exēplū de scō An thonio qui qdā vice in hēmo gra uiter affligēbat tēptatōne malaz cogitationū. vñ cōqrebat dño vi cēs. **D**ñe vellē saluari h non volūt pmittē cogitationes mee. **T**ūc ap parēs ei angel⁹ in specie heremite oñdit eidē remediū cōn cogitatio nes hmoi nūc paululū laborando manib⁹. nūc genibus flexis orādo dei⁹ corp⁹ reficiēdo. post qdēdo. et rursus itēz laborādo et tandē ait Anthoni sic facias et tu. et sal uus eris. **A**tinā attenderēt bene hoc exēplū nōnulle psonē que sub specie qñ vacādi deo et deuotioni nihil opari volūt manualiter cum tñ apls dicat Qui nō laborat nō māduet. Quāuis enī vacare deo p spūalia exercitia nō sit sñ labore laborare nihilomi⁹ interdū ec ma nib⁹ expedit. vñ otingit nōnūqz vt hoc negligētes nō qdē ob corpis debilitatē sed ex desidia et carnis voluptate deueniūt ad magna pi cula suaz aiarū nō solū in mal co gitatōnib⁹ hē qñz in grauiorib⁹. **P**rudēt itaqz 7 rectissime religio num institutores suis deputarunt filijs certas horas nō solū ad cā tandū. orādū meditādū ic. vez ec ad labores manū exteriorēs faci

De modo se habēdi

endū. put clare patz in regula scī
bñdicti et alioz appbatoz ordi/
nū institutionibus. Nō est enī aliq
cogitatio tā turpis tā abomiabil
mala et execrāda quā nō inueniat
detestāda ociositas. Nā cor vacā
tis otio est ad instar molēdini. qđ
cū nō habet ad molēdū bonū fru
mētū qz in otinio motu est. molit
et cōsūt se ipz. etiā vsqz ad tōlē sui
cōsūptōnē a destructōnē nisi phibe
at alic^o diligētia. Et eq cito molit
aduolātes fedas muscas sic gra/
noz electoz adipēs. pserim cum
suū sit otinue molere et nō quiescē
neqz nō qđ molat siue bonū siue
malū discernē et eligere pōt nisi re
gentis puidētia aliē curet dispo/
nere. Si cui exēpla pmissa p vitan
do otio nō sufficiūt. Attēdat eē q
ipi fies carthufiēses qui pl^o cetis
religiosis qeti cōtēplationis et spīri
tualib^o exercitijs deputati vident.
hnt put intellexi certas horas q/
bus corpālib^o intēdūt opibus se/
crete et sine strepitu in suis cellis.
sit h scribēdo libros ligādo. corru
ptos emēdando. ortulos suos co
lendo aut cerēa hmoi exteriora p
loco et tpe agruo faciēdo. Quippe
cōsiderātes q spūalib^o semp inten/
dere nō finit humana fragilitas re
ligioso qñqz corpalia exercēt vt vi
tetur pīculosa ociositas. Attestat
pōictis dīna scptura quō nō solū
pīculosū h etiā damnosū sit otium
de sodomitis qui pessimi pētores
noiant et inf ceteras cās que eos
ad tātū pduxerūt malū omēozat

cōtra malas

ni falloz ipm otiaz. Ad dēdū ppē
pmissa est q licet qñ oibus genēa/
liter sit pīculosū simplr velle inten/
dere cōtēplationis qeti. et nō labo/
ri qñqz intēdere manuali. spēaliter
tñ videt h pīculosū iuuenib^o pōis
etiā nō oibus tñ multis. maxie ppē
natural caloris in ipis excessiuum
dñum. ac etiā ppter eoz indiscre
tionē et inexpientia q diuturnitate
tpis remouet imo etiā ppter psum
ptionē q satis cognata eē cōsueuit
iuuētuti. Nā ad magna possent p
uenire iuuenes aiāz pīcula. si non
qñqz et sepi^o corpālib^o exercitarēt
opibus. Nulli tñ dubiū qñ cōtingat
iuuenes qñqz p multis senib^o cōtē
platōni inueniri magl. idoneos qz
qz de cōi cursu id negandū videat.
Inueniūtur nāqz iuuenes vl ex na
turali dispositione vel ex bono re
gimie vel ex singulari dono diuie
grē qetissimi et ad extiora quasi in
nullo inclinati h tōliter pene deuo
tioni dediti. Inueniunt etiā inuete
rati diez maloz. in qbus qñ nlla
mētis est stabilitas. nec animi trā/
quillitas. nec cordis deuotio h ex
mala cōsuetudine passionib^o viciōs
abūdātes. et pene in nullo mortifi
cati nihil aliud qz que carnis sunt
sapiūt. Quis ergo dubitet qñ illi
iuuenes ad vacādū deo plus sint
apti qz isti senes. Et ne qz mur/
muret attēdat q sūt scptura teste
pueri cētū ānoz. Et sūt adolescen
tes nō cōtēnendi q posteri pōz vitā
morib^o transcēderūt. Ihec rmedīa
data cōn malas cogitationes dñ

Immisiones

causā habuerint ex ocio. valēt etiā si causate fuerint ex nimio et inordi nato timore offendēdi deū. **O**ccu-
patus nāq; diuersis exercitijs faci-
lius obliuiscet timoris hmoi q; va-
cās otinuo ocio. Remediū nihilo-
minus cōtra eandē cām efficac est
vt hō cogitet poti⁹ dīnā mīam q;
dei iusticiā. et cū qdā mētis liberi-
tate fiducialiter se totū p̄iciat in
abyssū dīne bonitatis et clemētie
vicēdo. **D**omine quāq; multa ma-
gna sit mea inīqtas. vñ merito te
timere habeo. scio tñ q; multo est
maior tua pietas. quia est infinita.
Nñ multo āplius in te confidere
volo. **A**ufer ergo a me deus me⁹
nimis timorē seruile. et cōfirma me
in timore tuo filiali quo magis te
cordialiter diligā q; nimis vehe-
hemēter timeā. **S**i autē cōsuetu-
do mala et curiositas intēdendi il-
lis. de qbus facile occasiones ma-
loporiri pnt fuēt in cā tā turpiū et
iniquarū cogitationū. remedium
difficili⁹ poterit inueniri q; sepe
inq̄eta et famelica solet esse curiosi-
tas in malis enutrita et consueta.
Remediū tñ vt sup̄ vt hō occupet
se vtilib⁹ vitādo otīū et custodiat
se a vidēdis. audiēdis. loquēdis
et tangēdis noxijs. et non dando
occasionib⁹ pccōz locū. **E**tia valz
vt hō cū seferit se inuadi talib⁹ co-
gitationib⁹ statim qñ cū violentia
ruocet mētē suā inde et applicet ad
alia. **E**tiaū millesies vna die hoiez
inuaserint millesies hō se ab eis
auertat signādo se signo scē crucis

CCCCxi

inspirādo ad deū inuocādo nram
dñam et scē agelū custodē suū ce-
teros q; scōs q; in spēali habz ve-
neratione et dilectōne. **N**el si hec
omīa nō p̄sint. infligat hō sibi ipsi
aliq; dolorē p flagellat alias sal-
ua tñ discretiōe. **E**t si nec adhuc sic
pax fuerit nihil meli⁹ est nisi vt tūc
hō cōtemnat tales spurcicias et fa-
ciat sicuti facēt. si q; sibi diceret vlt
ostēderet aliq; que ipse audire siue
videre dedignaret. **T**ūc enī qñ cū
indignatione auerteret et aures et
oculos et ouerteret se ad alia etiā
qñtūcunq; ali⁹ loq̄ret seu mōstra-
ret q; sibi nō placerēt. **S**ic et h̄ fiat.
Si at nec sic infernales tles huiusce
pūgitue pacē pmiserint. optimuz
remediū est vt hō nihil de eis am-
plius curet. sed sub dīna cōfidentia
paciam habeat et sit secur⁹ q; non
eū nocebūt. nō solū imo et ad ma-
gnā coronā eidē pderūt.

Quattuor generalia

documenta cōn malas cogitatōes
PRo pleniori intellēu eorū
q; dicta sūt. et p̄ facilioz re-
medio cōsequēdo. **C**ōtra tā
grossas et rusticanas tētationes
cogitationū. ponam⁹ aliq; documē-
ta breui⁹. **Q**uoz p̄mū ē istud picu-
losissimū. est cu q; se dare vult ad
deuotionē et ad spūalia exercitia
si nō scit sc̄pturas. nec habet bonū
directorē cōsiliariū fidelē. exp̄tuz
deuotū. et discretū. deū timentē de
quo audeat et possit tōliter cōfidē
et cōscie sue secreta ex toto eidez re-

De modo se habēdi

uelare. alioqñ enim otinget talē p
sonā facili⁹ et piculofius errare a
vera via salutis q̃z aliquē qui cōi
sc̃lariū fideiū gradiū via **Exēplū**
sup hoc hēmus in vitasp̃m. **Nā** di
cebat qdā sc̃us p̃r. **Si** videris iu
uenē per se volentē intrare paradīū
id ē sine doctore. etiam si iā vnū ha
buerit pedē in paradiso. retrahē ip̃z
infra p aliū pedē qz sic nūq̃z intra
re potēit. **Scdm** documētū ē p̃
q̃z p̃sona deuota exposuit suo p̃ri
sp̃iali illā tentationē villanā ṽbis
generalib⁹. non est n̄cariū de ea vl
tra in sp̃iali aliqd dicē nisi forte in
illū finē vt meli⁹ intelligi possit ex
qua cā sit orta. et vt ex oīti conue
niēt⁹ possit dari remediū. **Non** tñ
adhuc fieri debet hoc frequenter
Qui enīz p̃sumeret liberari se ab
hmōi t̃tatione graui per cōfessio
nis et manifestationis iterationez
nimia erraret valde. **Nā** ex p̃sentia
doctē frequēter hiturus eēt pei⁹
ex hoc. **Attenda** ergo. put sup̃ ta
ctum est. q̃ non est n̄cariū vt iñ q̃s
cōfiteat. eo q̃ nō est p̃c̃m nisi forsi
tan ip̃a p̃sona esset in culpa ex vna
q̃nqz causaz sup̃i⁹ exp̃ssarū. **Tūc** ei
poterit fieri ita vt petat cōsiliū ⁊
auxiliū a cōfessore. ⁊ vt veniā cōse/
qui mereat de occasione p̃stita tā
abomiabili tentationi ṽputa. **Si**
ṽtoelz ip̃a p̃sona deuota cōsuetā
esset nimis vacare ocio aut curio/
licitati. aut qz nimis ieiunasset indis
crete aut qz nimis in cibo et potu
excessisset. **De** his bñ p̃t fieri cōfes

cōtra malas

sio aut etiā extra cōfessionē peti cō
siliū. absqz tñ sp̃iali et apta manife
statione talis blasphemie q̃ ipsam
p̃sonā vexat. **Tertiū** documētū
ē vt diligētissime ab oībus caueat
ne q̃s aliquo mō quicqz dicat aut
faciat vel scriptis vel picturis vel
gestib⁹ vel figuris q̃buslibet corā
ṽtriusqz sexus pueris siue iuuenib⁹
vñ possit in eis causari postmodū
hmōi nefarie aut aliaz q̃rumcūqz
turpiū cogitationū incētiū. **Pro**
ut p̃chdoloꝝ nōnulli facē nō verē
tur qui sine oīni n̄citate et ex mera
sua carnalitate seu animi leuitate
loquunt̃ audacter de secretis m̃fi/
monij aut cōn fidē. cōtra deū eius
q̃z sc̃am humanitatē vel cōn sc̃os
per modū ioci vel als leuiter corā
puellis et iuuenib⁹ aut p turpes pi
cturas aut p gestus lasciuos inno
cētū corrūpunt corda. **Aut** qui ca
niculos vel catts aut pullos vel
alias bestias lasciuietes et ad las
cuias et turpes cogitat⁹ de facili
inspiciētū animos p̃uocāe valētes
nutriūt et ab hmōi taliū visu audī
tu et tactu pueros et puellas inno
cētes nō caute custodiunt. sed sine
oīni verecūdia corā eis cū his tur
pia fieri p̃mittūt in magnū suū et
taliū innocētū piculū aīaz. **De** fa
cili nāqz pueri etiam innocētissimi
occasione. ex hmōi nefandoꝝ au
ditu visu tactu vel cō. data cogita
būt inimico coopante. **Ut** nā si ex
cogitatione etiā ope postmodū cō
pleant q̃ loq̃ nō licet. **Sed** dimitta

immisiones

mus illa et veniamus ad alia.

Quartū documētū ē Tentatio illa grauis et turpis blasphemie seu querūq; alia que in sola cogitatio ne adhuc versat. vincitur vt cōfē melius.eam cōtemnēdo.obliuioni tradēdo et se de ea excutiendo et ad alia fortiter mentē trahēdo q̄ multū cū ip̄a litigando repugnando et disputādo Ratio efficac̄ est hui⁹ De q̄nto enī n̄tīē q̄s sufflādo fortiter extingūere magnū ignem ampli⁹.de tanto ignis inflāmescit vehemēcius.et augetur citius Si militer est de potentia hominis imaginatiua siue virtute fantastica qz q̄nto magis aliqua specie apphē sua per cogitationes opugnātes fricatur et mouet. tāto fortius in ipsis figitur et indelebilis fortificatur Nihil ergo cōsultius nisi vt transeat facilliter in his et non nimis inobaliter et quasi ex directo eis repugnet sed q̄si ex aduerso p̄ indirectū alia videlz in cogitatu fortit̄ apphēdēdo Et vt breuiter remediū imo breue dicā Nā p̄ntē in lachrymis corp̄is et gemit⁹ sp̄s in d̄tritiōe cordis p̄ pcc̄is.hāc malā tentationē et quacūq; aliā maculā aīe efficac̄ abluit purgat et extinguit Expto credat̄ Si tñ vt sup̄ posuim⁹ discretio nō desit Ita vt caput sensus et ratio nō ledantur Et dūmō firma spes de dei mīa nō absit Ita vt ex nimio timorē offensionis dīne in despationis voraginē nō labatur. Deficiū q̄ppe

CCC

ex nobis in cūctis sed nō vsq; q̄q; ad p̄ditiōē gr̄e dei Ipe enī nouit sustētare n̄ram insufficientiā et infirmitatē plus q̄ pater et m̄r qui nos s̄m carnē genuerūt dūmodo nos noluerim⁹ sponte declinaē eī eius cōfidentia et dīnā charitatem

Expliciūt dñi Joh gar

son doctozis eximij Cācellarij parisiē documēta vtilia p̄ deuotis simplicibus ab eodem edita in lingua vulgari gallica et per quēdā aliū in latinū translata Qui quidē translator ad rusticitatē latini eloquiū que ressaltasset magis ex vulgari sensū e sensu q̄ verbū ex vbo transſerre curauit Nū nec mirādū si opusculū istud non ouenerit sat. in stilo cum alijs eiusdeꝝ cancellarij operibus.

p 2.